

2025-05-14

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: ALLM 2025/77

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till ju.L5@regeringskansliet.se

Diarienummer Ju2025/00206

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET STRAFFBARHETSÅLDERN, SOU 2025:11

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern. Vi anser att utredningen brister vad gäller jämställdhetsperspektivet, barnrättsperspektivet och funktionshinderperspektivet. Utredningens förslag innebär stora inskränkningar i barns rättigheter och förväntas heller inte bidra till minskad brottslighet. Myndigheten anser att det är svårt att överblicka föreslagna, beslutade och ikraftträdde lagändringar som lämnats beträffande barns brottslighet.

Jämställdhetsmyndighetens sammanfattade synpunkter:

- Vi instämmer i utredningens bedömning att inte sänka straffbarhetsåldern generellt.
- Vi avstyrker utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern för särskilt allvarliga brott. Det är olämpligt att blanda 14-åringar med äldre barn och unga, något som särskilt skulle drabba flickor. Det strider dessutom mot Barnrättskommitténs rekommendation till Sverige samt uppmaningen till alla konventionsstater att inte sänka straffbarhetsåldern.
- För det fall straffbarhetsåldern sänks, tillstyrker myndigheten att en sådan reglering tidsbegränsas.
- Vi tillstyrker utredningens förslag om ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott.

Övergripande synpunkter

Jämställdhetsmyndigheten anser att det är svårt att få en överblick över föreslagna, beslutade och ikraftträdde ändringar beträffande barns brottslighet, samt hur de påverkar varandra, hur de påverkar jämställdheten och vilka konsekvenser de kan få för enskilda barn. Förslagen i denna utredning förväntas inte leda till en minskad brottslighet. De allmänpreventiva effekterna är, enligt utredningen, lägre i förhållande till barn. Detta utifrån att de har svårare att överblicka konsekvenser och stå emot

impulser. Även den individualpreventiva effekten anses vara mindre för ungdomar, som ofta begår brott i grupp och inom brottsområden där det finns en ersättningseffekt.¹

Det saknas analyser av förslagets konsekvenser för jämställdheten.

Synpunkter enligt utredningens disposition

8. Överväganden om straffbarhetsåldern

8.12 Sammanfattande bedömning

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens bedömning att det inte framkommit tillräckligt starka skäl för att sänka straffbarhetsåldern generellt. Avsaknad av tillräckligt starka skäl i relation till de inskränkningar det skulle innebära för barn och ungas rättigheter kan inte anses stå i proportion till varandra.

9. En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

9.6 Den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker utredningens förslag att den lägsta straffbarhetsåldern enligt den nya särskilda regleringen ska vara 14 år. Myndigheten delar utredningens oro över den allvarliga samhällsutvecklingen av barns brottslighet i Sverige och är medvetna om att den vanliga straffmyndighetsåldern i EU är 14 år. Barn som begår brott som skulle träffas av den föreslagna särskilda regleringen behöver bli föremål för adekvata insatser från myndigheter. Jämställdhetsmyndigheten menar emellertid att Kriminalvården, i vart fall på kort sikt, inte kommer att ha kapaciteten att ta emot även barn under 15 år som har helt andra behov än äldre barn. Det är olämpligt att blanda 14-åringar med äldre barn. Det gäller inte minst för flickor, då SOU 2023:44² om ungdomsfängelser anger att flickor under 18 år huvudsakligen kommer att avtjäna fängelsestraff med personer som är över 18 år, samtidigt som en bredare åldersstruktur för pojkar inte anses önskvärd. Med anledning av förslagen i nu aktuell utredning kan 14-åriga flickor behöva placeras på samma ungdomsavdelning som betydligt äldre flickor och unga kvinnor. Barnrättskommittén betonar att varje frihetsberövat barn ska hållas åtskilt från vuxna intagna, eftersom det äventyrar deras hälsa och grundläggande säkerhet samt deras förmåga att återanpassas till samhället och i framtiden hålla sig undan brott.³

Den vård som tillhandahålls idag av Statens institutionsstyrelse (SiS) är visserligen bristfällig, men den statliga barn- och ungdomsvården är föremål för en omfattande reformering. Innan beslut om att överlämna även 14-åringar till Kriminalvården, bör man avvakta SiS-utredningens förslag.

¹ Utredningen s. 193.

² SOU 2023:44 *En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga*.

³ FN:s kommitté för barnets rättigheter (2019), *Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet*.

Förslaget om sänkt straffbarhetsålder går dessutom emot vad Barnrättskommittén rekommenderat Sverige om att låta straffbarhetsåldern ligga kvar på 15 år, samt uppmanat alla konventionsstaterna om att under inga omständigheter sänka den lägsta straffbarhetsåldern.⁴

9.10 Den särskilda regleringen bör tidsbegränsas

Som nämnts ovan motsätter sig Jämställdhetsmyndigheten en sänkning av straffbarhetsåldern, men för det fall en sådan reglering införs tillstyrker myndigheten förslaget om att denna reglering ska tidsbegränsas till att gälla i fem år efter införandet. Att sänka straffbarhetsåldern i enlighet med utredningens förslag skulle innebära stora inskränkningar i barns rättigheter och det är därför viktigt att ett sådant ingripande förslag följs upp och utvärderas.

14. Ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott

14.5.6 Ett myndighetsuppdrag behövs

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag om myndighetsuppdrag för att öka det statliga ansvaret för barn och unga som begår allvarliga brott men betonar vikten av att ett sådant uppdrag genomförs med ett starkt barnrättsperspektiv och jämställdhetsperspektiv.

Myndigheten ser behov av tidigare insatser och ett vålds- och brottsförebyggande arbete för att motverka och förebygga destruktiva maskulinitetsnormer som förespråkar våld, och som existerar inom kriminella miljöer. Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor understryker att föreställningar om våld och hot som legitima uttryck för manlighet bör motverkas aktivt i sammanhang som är viktiga för formandet av pojkars och unga mäns identitet.⁵ Kunskap om barns uppväxtvillkor och riskfaktorer, såsom utsatthet för våld under uppväxten, måste inkluderas i ett sådant uppdrag. Barnombudsmannens rapport ”Ni måste hinna före”, som innehåller intervjuer med frihetsberövade barn, visar tydligt att många barn som hamnar i kriminella miljöer har egen erfarenhet av att ha upplevt eller utsatts för våld, såsom fysiskt, psykiskt och hedersrelaterat våld, sexuella övergrepp, vanvård och försummelse.⁶

Staten behöver ta ett ökat ansvar för barn som begår allvarliga brott. Eftersom barn ibland groomas eller genom hot och våld tvingas att begå brott behöver det särskilt finnas kunskap om de dubbla roller som barn kan ha som både brottsoffer och förövare.

⁴ FN:s kommitté för barnets rättigheter (2023), *Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport* (CRC/C/SWE/CO/6–7); FN:s kommitté för barnets rättigheter (2019), *Allmän kommentar nr 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet* (CRC/C/GC/24).

⁵ Skr. 2016/17:10, *Makt, mål och myndighet*.

⁶ Barnombudsmannen (2025), *”Ni måste hinna före” – Barn och ungas berättelser om att vara frihetsberövad*.

Övrigt

Förslagen i utredningen saknar ett funktionshinderperspektiv. Statens institutionsstyrelse har gjort en kartläggning av psykiatriska vårdbehov bland barn och unga. I den konstateras att det är vanligt förekommande att pojkar som dömts för allvarlig brottslighet och avtjänade sluten ungdomsvård har minst en ställd psykiatrisk diagnos (69 procent). Bland barn och ungdomar som var placerade på SiS hade 79 procent minst en ställd psykiatrisk diagnos. För åldersgruppen som var 15 år eller yngre hade 68 procent av tjejerna och 81 procent av killarna minst en ställd psykiatrisk diagnos. Psykiatrisk samsjuklighet förekom bland 70 procent av tjejerna och bland 45 procent av killarna. Vid jämförelse av psykiatrisk samsjuklighet mellan den yngre och äldre åldersgruppen var det endast några procentenheters skillnad. Det vanligaste var att tjejerna hade två ställda diagnoser, medan det för killarna var vanligast med en ställd diagnos.⁷

Mot bakgrund av hur vanligt förekommande det är att barn och unga som kommer att omfattas av dessa förslag har olika former av funktionsnedsättningar är det nödvändigt att analysera förslag och dess eventuella konsekvenser utifrån ett funktionshinderperspektiv.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lise Tamm
Generaldirektör

Hilda Holmström
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har enhetschef Mikael Thörn och chefsjurist Anna Tingbäck deltagit.

⁷ Statens institutionsstyrelse (2023), *Kartläggning av psykiatriska vårdbehov bland barn och ungdomar inom SiS år 2022* (dnr 1.1.3-4392-2023).